

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвдиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

1968 ч. сентябрь 11 | СРЕДА | № 214 (7057) | Өртээ 2 көп.

ТЕХНИКАНЫ ДОЛУ КҮЧҮ-БИЛЕ АЖЫЛДАДЫР

СЕНТЯБРЬ 10-ГА ЧЕДИР 51967 ГА ТАРАА КУЛЬТУРАЛАРЫ КЕСТИНГЕН, АЗЫ ОЛ ДЭЭРГЕ ПЛАНЫН 21,3 ХУУ.

1500 ГА ЧЕРНИН ТАРАА-ЗЫ АЗЫ КЕСТИНГЕН ШӨЛ-ЛҮН 78,8 ХУУЗУ БАСТЫР-ТЫНГАН. КҮРҮНГЕ 3337 ТОННА ТАРААНЫ САТКАН. 12300 ГА ЧЕРНИН КУКУРУ-ЗАЗЫ, АЗЫ ПЛАНЫН 46,6 ХУУЗУ АЖААТТЫН ГАН. 23461 ГА АНГЫС, АЗЫ ПЛА-НЫН 15,3 ХУУЗУ АНДАР-ТЫНГАН.

Хой га шөлдерде сыпта та-раалар ам-даа турбушаан. Ол тараан ой-шаала, чидирит чок ажаал амырдыан оксе эң чугада соругла ам чер амыл-дасчыныга турбаа журут. Ажаал амырдыанга чак-бо-раймыг хунир шалтыктан тур-бар. Техника шөлге аана тур-базы дээр тымныг, амыл-агыйжы коргүзери агро-номдардан, салбыр эргелекчи-леринден, бригадирлерден улуу-биле хамааржыр. Ажаал амырдыан чорудуп болбас

ол-шык болура, савад бөлөр, адгыс аңдар, мал чөмөри бөлөктөр амырдыан органи-заастар херек.

Соолгу хунирде болган өл-чакыггыт уелери Каз-Хем рай-онун «Коммунист» орук», «Октябрь 14 чыл», «Октябрь 30 чыл» колхозтары чоп амыл-агыйжыларын хову-шөлдер-динге кандыг-даа амыл-агый-жаан. Ол хунирде «Элегес», «Межегей», «Тыва» совхозтар-нын, Чоон-Хемчик районун «Октябрь 30 чыл», «Искра» колхозтарының хову-шөлдерин-ге база иржым болган.

Чашкыныг хунирдин сөө-

механизаторлар хун нормазын ажырып турар, а комбайнерлер Ооржак Самыя, Ооржак Кары олар кижжи бурузу 200 га амыг черинг тарааны ажаал алган.

Чамдык черлерге доңат даш-кеш, кукурузанын хой га шөл-дерин соожа каттырган. Ни-чанга кукуруза кезилдесин ийн-ш хунир дүргүзүмдө ша-лыкын чорудар эргелек чү-гула апарган. Бо амылга шү-пөч чорук, үнелит мал чөмөри чидиринге чедирит болур. Эң малагы «Тезли» совхозун, Бин-Хем районун «Кызыл та-раан» колхозунун чер амыл-агыйжылар бо амыл-агыйжы-лар чугула.

Каз-Хем районун амыл-агыйжылар 300 амыг, Чоон-Хемчиктин хову-шөлдеринде 400 га кукуруза ам-даа сыпта турбаан.

МЕХАНИЗАТОРЛАР КҮС-КҮ ХОВУ АЖЫЛДАРЫНГА ТЕХНИКАНЫН АНАА ТУРАР ЧОРУУН БОЛДУРГАДА! ҮНЭЛИГ УЕ-ШАКТЫН ШАК БУРУЗУН КАМНЫГ, АЖЫЛ-АГЫЖЫ АЖЫЛДАДЫ!

лап, хой га амыггы аңдарган. Ол амыл-агыйжы барыг бүгү тра-кторларын кийрген. Чижээлэр-ге: «Коммунист» орук» кол-хоза ол хунирде 358 га амы-ггы аңдарган, «Октябрь 14 чыл» колхоза күүсү чер ала-рыгындын планын 60 хуу че-дирген.

Ола районун Ленин аттыг, «Кызыл туу» колхозтарының, «Бурунгаар» совхозунун уду-рукчулары өл-чак келгире, алдаа сылал, амыл кылбайн оаурунтар. Ол хунирде бо

лунде чер бурузунге кургаг, ас-каа хунир дүрүп келген. Ажаал амырдыан амыл-агый-жы темпизин шалкынчылар хер-ек. Ол хунирде «Дон-Гор-ин» совхоз (кол агроном эш Булан) ажаал амырдыан амыл-агыйжылар дораан-ба бүгү та-ла-биле калбары берген. Ын-да машиналарын техниктиг ажаалдаан эки организастан, механизаторларын дымтаан-газым таарымчалыг байдал-дарын, эки чөмөргөттерин тур-гускан. Ынчалаш барык шүптү

ЧССР-НИН ЧАЗААНЫН ДАРГАЗЫ МОСКВАДА

Чехословак Социалист Рес-публиканың чазанын Даргазы Олдржих Черник чугаала-жымшыкынын кылыры-биле сентябрь 10-да Москвада кел-ген.

Чехословакияның болгаш Со-вет Эвилелиниң күрүне тукта-ры-биле шимээ Вуково аэро-дромга хунир аалыны у-куру-биле Москва тарноон-нун шериглеринин хундүлө таңкылыг чыскаган. ЧССР-нин Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косигин, даш-тык сөлдү министрнин бири оралакчызы М. Р. Кузмина, ЧССР-ниң даштык херектер министрнин оралакчызы Л. Ф. Ильичев, ЧССР-ниң Даштык херектер министрствозунун чигини секстеры И. Н. Зем-ска, ЧССР-ниң даштык херектер министрствозунун кол-легия кижжиг, ЧССР-ниң Даштык херектер министрствозунун Парлаага кидизини эргелекчи Л. М. Заматин, ЧССР-ниң даштык херектер министрствозунун кидизин эргелекчилери Е. И. Громов,

Ф. Ф. Молотков болгаш алба-нын өске-даа кижжиглери аэро-дромга чед берген.

Чехословак чазанын баш-тыкын ужулуп келгени «ИЛ-18» самолёт шөлге хон-гаш, аэровокзалдың бажың-нын чанынга доктаган. Хундү-лө таңкылыгын начальниги рапорт берген. Ийн чурттар-нын күрүне тамырыг ала-галы дымталыг турган. О. Чер-ник биле А. Н. Косигин хундү-лө таңкылыгын бажың-биле эркен.

ЧССР-ниң чазанын Дарга-зы болгаш ЧССР-ниң Министр-лер Чөвүлелиниң Даргазы че-хословак болгаш совет тукчу-гаштар-биле шимээ машинага сларуука, хойраада О. Чер-никке тускайлаа резиденция-ге чоруккан.

Чехословак Социалист Рес-публиканын чазанын даргазы-нын оралакчызы Ф. Гамоу, ЧССР-ниң даштык сөлдү ми-нистри В. Валеш болгаш олар-ны удеп чоруп кижжиг О. Чер-ник-биле калы Москвада келген. (СЭТА).

Ховсч черге үер болгаш улуг үнелит волокино. Тажик чер амыл-агыйжыларын черин суггарыг чүс-чүс чылдарда күзеп чо-раан.

Бо чылын Каратауну өттүр каскан чеди километр каналдап Вахштын суглары шындаа агып келген. Ам ол сугтагыт черге ховсчын байлак дүжүдүн өстүрген. Кур черинг үш сов-хозтарын амыл-агыйжылар ону олутуруп, өстүргөн. Оорган 10 муң хире тонна чиг-эти алыры шимирген. Ол болза, план-да айткангайла барык ийн катат хой дээни ол.

ЧУРУКТА: ховсч дүргүг 70 чүк машиналарын кур черинг баштайгы белээ.

СЭТА-ның фотохрониказы

БРАТИСЛАВАГА УЖУРАЖЫШКЫН

ПРАГА. ЧТБ агентидедин дынаатканы-биле алырга, Слова-киянын КП ТК-нын бири секретары, ЧП ТК-нын Президи-умунун кижжигуну, Чехословакиянын чазанын даргазынын оралакчызы Густав Гусак сентябрь 9-та Братиславага ЧССР-нин Министрлер Чөвүлелиниң талаалекчин, СЭКП ТК-ның ке-жигуну, ЧССР-ниң Дээди Сөвдиниң депутаты, ЧССР-ниң даш-тык херектер министрнин бири оралакчызы В. В. Кузнецов-посту хулаап алган. Эш-хуузуун ак сеткилдиг беседазы чоруп турда, ылангыя Словакияда амыг байдал-биле холбашкан өйү келген чамдык айтырдылар чугаалажыр көргөн. ЧССР-нин Прагада ачын С. В. Червоноски беседага киришкен.

Ола-ла хун В. В. Кузнецов Словак национал чөвүлелин ал-бан кылдыр черинге барган болган Национал чөвүлелин дар-газы О. Колоушек-биле беседа кылган.

ДУЖУТ ДЭЭШ ДЕМИСЕЛ ТҮЛҮКТЭН

Дүжүт ажаал амырдыан-нын фронтун Чоон-Хемчик рай-онун «Чыраа-Бажы» совхоз-унун шөлдеринде хун бүгү калбарып турар. 17 комбайн э-регеттары чад дүжүттү тараа-зын дорт ажаарын болгаш та-выччаларын үргүлүлүлүшкөн.

Ажаал амырдыанн баш-тагы хунирде 575 гектар кызыл-тас ажааттыг, оон гектар буруздун барык 9 гектар дүжүт алыгын. Жат-калыг 5 эрегеттар 170 гектар чиге-таразы тавычалыг кес-кен.

дүжүттү таразын дүдүргөн кызыл чок Чазанын сайга-рыга баазыныга 87 тонна ба-разыг кызыл-тасы эжеп ду-жаган. Совхозтун амыл-агый-жы дүжүттү чогур үезинде чидирит чок ажаар, ажаал амырдыанн темпизин шал-кынчылар, күрүне 910 тонна баазыг таразы сентябрь 15-ке чедир салып күүсөдүр дээр куженишкенин улаттыр-ган.

Шалычы фронтун баштай-гы хунирде комбайнерлер-нин чарыкыш шалычачылар килерин № 34 «СК-4» комбай-нын башкырыкчызы Монгуш Эрес-оол 800 гектар таразы кезип ажаарын хууштенет, Ку-руж бригадирин № 1 хову бри-гадинин таражачылары Шал-чы ховуунада арбай ажаалта-зында амыл-агыйжы, 5 хову ко-

рабашы 200 амыг га арбайын бастырып ажаатган. Оон ниити-ин-биле 1010 амыг тонна, ге-жарта олаштыр 8 центнер дү-жүт алдыгын. 85 тонна арбай-нын колхоз күрүне шыгжамы-рынга кийрген.

Комсомолу К. Май-оол биле В. Ооржак чарыкча мурнал, 10-14 гектар эзлөгө кезип ажаал турарлар. Колхоз ола-парыгын дүжүт ажаалтазынга эки белеткен. Колхозчу чала-чылар Т. Семис-оол, М. Опер-оол, М. Селен-оол тараа сөө-түргө кымын амыл-агыйжы турарлар. Механизаторлар бол-гаш таражачылар амыл-агый-жыт кезип чөмөри коммунист О. Довук, комсомолу С. Эл-лейма эки белеткен, ховуга чедирит берип, мактагыг амыл-агыйжылар турарлар.

КЫСКА ХУУСААДА

Чоон-Хемчик районда «Чыраа-Бажы» совхозтун механиз-аторлары кукуруза кезилдесин кыска хуусаада деминг чорут-кан. Оораш-Хавактын болгаш Кызыл-Чыраанын шөлдеринде кукурузанын поган массазын кезерин чеди комбайннар бо хунирде чедир үргүлүлүп турар. Кестинген кукурузаны Шы-Бажы болгаш Макалык сүт-бараан фермаларын чы-нында сийлестип турар. Ол амылга аныктар эвеналар кыр-жип, механизаторлар, чодачылар агаар бойдус таарымча чок турда-да 600 га шөлден 1450 тонна кукурузанын поган массазын кестирип ажаган. Комбайнерлер Донгак Байла-оол, Букужет Зыр-оол, Владимир Монгуш олар хун нормазын 130-ден 150 хуу чедир күүсөдүп, социалист чарыктын мурнуна чоруп, чодачылардан Монгуш Уулу-оол, Монгуш Бөр-оол амышкылар кукурузаны үзүктөл чокка сөөртүп, эрестиг амыл-агыйжылар турарлар.

Комсомолу механизатор Донгак Байла-оол чугула кукуруза кезилдесинде эвес, совхозтун калдыг-даа амыл-агыйжы кылган-да мурнакчыларын олутууче нуң, тилкелге болуп чакчы-кан. Оон-биле казы амылдан аныктар кукуруза кезилдесин кыска хуусаада доозар сорулганы салган. Совхозтун хову-шөлдер таражачылары болгаш кукурузачылары чуртаар эки дериттинг оран-сава-биле хандырттыган.

О. ОЙДУП-ООЛ.

ЧЕХОСЛОВАКИЯДА БАЙДАЛГА ХАМААРЫШТЫР

Соолгу хунирде ЧКП ТК-нын Президиуму болгаш ЧССР-ниң чазанын баштайгы иштин политиктиг айтырдыларын чу-гаалажыр көөрү-биле хуура-ларын эрттирген.

ЧКП ТК-нын Президиуму партиянын бүтү эге организа-цияларында чалаа чоруккан ЧТБ агентидедин дынаатканы-биле алырга, ТК-нын Президиуму «политикада келерге чорукка уду, кандыг-даа аны-зыгын харыскалга чок чүткүл-деринге уду, январь сөөлүнде-ги политиканы, Москва дугур-жулаларын айылта тургузар дээр чүткүлдери уду демисе-жип турар.

Национал фронтуда бакта-ган партияларын болгаш ор-ганизаацияларын төлээлекчи-леринин хуураы Прагада база болган. Хуураалдыг кижжикче-рин президент Л. Соболага ча-гаа чорудуп, ону боттарыгын бүрүн дөтүн турарын бүү-реткен.

Чехословакиянын Коммуни-ст партиянын област бол-гаш хоорай контрол-ревизия комиссияларынын даргалары-нын чөвүлөс хуураын ЧКП ТК-га эрттирген. Комиссиянын даргазы М. Яхес амыг байдал-дың болгаш Топ контрол-ре-визия комиссиянын сорулга-зынын дугайында иштелди кылган. Ол чөвүлөс хуураалыг дугайында дынаатканы чуга-лааны: «Комиссия сөөтүн бу-гаш амыл-агыйжы чактыг аай болурунун принциптерин тур-жур, ЧКП ТК-ның август пле-нумунун шийиттерин болгаш Москва чугаалажымшыкына-рын түнелдерин чалгыш чокка күүсөдүр контрол-лаар апарар.

ЧССР-де парлалга болгаш информация айтырдыларын талазы-биле чад тургускан эр-гелекчи дынаатканы болза, Чехословакияга хун бурузе үнер солундарын ундурин катат эгелит иделер болгаш үс-үсө үнер өске-даа парла-ганы парлап ундуринге таа-рымчалыг байдалдарын тур-гускан.

Болур-чогур-биле демисе-жип дымталлаан ундур-дурлар амыг эвес деп санаар болгаш ЧССР-ниң күштүг ту-рар хоолуу-хуулазынга дүшү-рүп иштер сүр апар дээрин эргелет тавылабыраан.

Ычанамыжежок парлалганы боттарынын амыл-агыйжы катат эгелит чамдык органдары ЧКП ТК-ның болгаш ЧССР-ниң ча-занын амыг шүтүмүг ча-гаан.

Ажык нидыг өжөжүн чүдү-дери парлап турары-биле чер-гелештир парлалганын чамдык чехословак органдары, оон иш-тинде төп органдары, ылангы амыл-агыйжы, иччал-даа азын ажаарын чачыгга кесир-биле бижил турар. Рейтер аген-тидедин сентябрь 4-те бижэ-ин-биле алырга, ол органдар «боттарынын нүгүдүг чүдү-дери болур-чогур-биле чачы-рып чаап турарлар».

Ындыг амыл-агыйжы аргалары амыл-агыйжы чактыг аай болурунун принциптерин тур-жур, ЧКП ТК-ның август пле-нумунун шийиттерин болгаш Москва чугаалажымшыкына-рын түнелдерин чалгыш чокка күүсөдүр контрол-лаар апарар.

ЧССР-де парлалга болгаш информация айтырдыларын талазы-биле чад тургускан эр-гелекчи дынаатканы болза, Чехословакияга хун бурузе үнер солундарын ундурин катат эгелит иделер болгаш үс-үсө үнер өске-даа парла-ганы парлап ундуринге таа-рымчалыг байдалдарын тур-гускан.

Болур-чогур-биле демисе-жип дымталлаан ундур-дурлар амыг эвес деп санаар болгаш ЧССР-ниң күштүг ту-рар хоолуу-хуулазынга дүшү-рүп иштер сүр апар дээрин эргелет тавылабыраан.

Ычанамыжежок парлалганы боттарынын амыл-агыйжы катат эгелит чамдык органдары ЧКП ТК-ның болгаш ЧССР-ниң ча-занын амыг шүтүмүг ча-гаан.

Ажык нидыг өжөжүн чүдү-дери парлап турары-биле чер-гелештир парлалганын чамдык чехословак органдары, оон иш-тинде төп органдары, ылангы амыл-агыйжы, иччал-даа азын ажаарын чачыгга кесир-биле бижил турар. Рейтер аген-тидедин сентябрь 4-те бижэ-ин-биле алырга, ол органдар «боттарынын нүгүдүг чүдү-дери болур-чогур-биле чачы-рып чаап турарлар».

Ындыг амыл-агыйжы аргалары амыл-агыйжы чактыг аай болурунун принциптерин тур-жур, ЧКП ТК-ның август пле-нумунун шийиттерин болгаш Москва чугаалажымшыкына-рын түнелдерин чалгыш чокка күүсөдүр контрол-лаар апарар.

ЧССР-де парлалга болгаш информация айтырдыларын талазы-биле чад тургускан эр-гелекчи дынаатканы болза, Чехословакияга хун бурузе үнер солундарын ундурин катат эгелит иделер болгаш үс-үсө үнер өске-даа парла-ганы парлап ундуринге таа-рымчалыг байдалдарын тур-гускан.

Болур-чогур-биле демисе-жип дымталлаан ундур-дурлар амыг эвес деп санаар болгаш ЧССР-ниң күштүг ту-рар хоолуу-хуулазынга дүшү-рүп иштер сүр апар дээрин эргелет тавылабыраан.

Ычанамыжежок парлалганы боттарынын амыл-агыйжы катат эгелит чамдык органдары ЧКП ТК-ның болгаш ЧССР-ниң ча-занын амыг шүтүмүг ча-гаан.

Ажык нидыг өжөжүн чүдү-дери парлап турары-биле чер-гелештир парлалганын чамдык чехословак органдары, оон иш-тинде төп органдары, ылангы амыл-агыйжы, иччал-даа азын ажаарын чачыгга кесир-биле бижил турар. Рейтер аген-тидедин сентябрь 4-те бижэ-ин-биле алырга, ол органдар «боттарынын нүгүдүг чүдү-дери болур-чогур-биле чачы-рып чаап турарлар».

Ындыг амыл-агыйжы аргалары амыл-агыйжы чактыг аай болурунун принциптерин тур-жур, ЧКП ТК-ның август пле-нумунун шийиттерин болгаш Москва чугаалажымшыкына-рын түнелдерин чалгыш чокка күүсөдүр контрол-лаар апарар.

ЧССР-де парлалга болгаш информация айтырдыларын талазы-биле чад тургускан эр-гелекчи дынаатканы болза, Чехословакияга хун бурузе үнер солундарын ундурин катат эгелит иделер болгаш үс-үсө үнер өске-даа парла-ганы парлап ундуринге таа-рымчалыг байдалдарын тур-гускан.

Болур-чогур-биле демисе-жип дымталлаан ундур-дурлар амыг эвес деп санаар болгаш ЧССР-ниң күштүг ту-рар хоолуу-хуулазынга дүшү-рүп иштер сүр апар дээрин эргелет тавылабыраан.

Ычанамыжежок парлалганы боттарынын амыл-агыйжы катат эгелит чамдык органдары ЧКП ТК-ның болгаш ЧССР-ниң ча-занын амыг шүтүмүг ча-гаан.

Ажык нидыг өжөжүн чүдү-дери парлап турары-биле чер-гелештир парлалганын чамдык чехословак органдары, оон иш-тинде төп органдары, ылангы амыл-агыйжы, иччал-даа азын ажаарын чачыгга кесир-биле бижил турар. Рейтер аген-тидедин сентябрь 4-те бижэ-ин-биле алырга, ол органдар «боттарынын нүгүдүг чүдү-дери болур-чогур-биле чачы-рып чаап турарлар».

Ындыг амыл-агыйжы аргалары амыл-агыйжы чактыг аай болурунун принциптерин тур-жур, ЧКП ТК-ның август пле-нумунун шийиттерин болгаш Москва чугаалажымшыкына-рын түнелдерин чалгыш чокка күүсөдүр контрол-лаар апарар.

ЧССР-де парлалга болгаш информация айтырдыларын талазы-биле чад тургускан эр-гелекчи дынаатканы болза, Чехословакияга хун бурузе үнер солундарын ундурин катат эгелит иделер болгаш үс-үсө үнер өске-даа парла-ганы парлап ундуринге таа-рымчалыг байдалдарын тур-гускан.

Болур-чогур-биле демисе-жип дымталлаан ундур-дурлар амыг эвес деп санаар болгаш ЧССР-ниң күштүг ту-рар хоолуу-хуулазынга дүшү-рүп иштер сүр апар дээрин эргелет тавылабыраан.

Ычанамыжежок парлалганы боттарынын амыл-агыйжы катат эгелит чамдык органдары ЧКП ТК-ның болгаш ЧССР-ниң ча-занын амыг шүтүмүг ча-гаан.

Ажык нидыг өжөжүн чүдү-дери парлап турары-биле чер-гелештир парлалганын чамдык чехословак органдары, оон иш-тинде төп органдары, ылангы амыл-агыйжы, иччал-даа азын ажаарын чачыгга кесир-биле бижил турар. Рейтер аген-тидедин сентябрь 4-те бижэ-ин-биле алырга, ол органдар «боттарынын нүгүдүг чүдү-дери болур-чогур-биле чачы-рып чаап турарлар».

СЛЁТ ДООЗУЛГАН

КИЕВ. (СЭТА-ның корр.) ВЛКСМ-ниң 50 чылгага турас-каалды, маңаа эрттирген, анык исчилерин IV бүгү-эвилел селдүдүп киржикчилер совет улуустун революстун, дайнык болгаш күш-ажыгы аалары-нын черлери-биле комсомолу юбилейин чылдаа кылган по-хоттарыгын түшүлгөн кылган.

Бригадир, Социалист Күш-ажыгын Маадыры Анна Се-рая башып чорашан. Шөлге өскө-дөа туктарын, революстун, да-йнык болгаш күш-ажыгы аалары-нын демдектерин экиел-ген.

СЭКП ТК-ның Политбюро-зунун кижжигуну, Украинанын Коммунист партиязынын Топ Комитетинин бири секретары П. Е. Шелест митингге чүве чугаалаан.

СЭКП Топ Комитетинге, ЧССР-ниң чазаныга бүгү-эвилел селдүдүп киржикчилеринин чазанын ВЛКСМ ТК-ның бири секретары Е. М. Тажель-ников номчан. Бо чазанын сөзүн чыгалганыр чакыс эр-гелекчи, бедик көдүрүлүш-күнүгү хууштенет алган.

Анык исчилер хой-инитини дык хой музейлерин тургу-сулаан, тураскаалдарын уду-п тургузарын эгелекчилер бо-луп, хой саныг солун ты-вышкыларын кылган. Кай-камыктыг документтерин, бо-торофияларын, дайнык шаг-нын эдилдерин олар база тышкылар. Майгынын хоорай-жыгышта дегелекчелер олар-нын хой-хөй төлээлекчилери-биле таныжыр болуп турган.

Төлөөлөрүн оон-он бөлүктө-ринин амыл-агыйжы бедик үнел-диг алган деп, слёттун жоржун-дун кижжигуну аныктанган.

Киевтин кырынга кезекчи имир дүжүп келгенде, слёттун төлөөлери хоорайнын төлөө-лөрү В. И. Ленинге тургускан турас-каалды чыныгы чыгып чет-келген келгенер. Маңаа слёт-тун хагаларыга тураскаат-кан хой кижжи киржикчилер байырыг митингги эрттирген.

Митингтин президиумунда — СЭКП ТК-нын Политбю-ро кижжигуну, Украинанын Комму-нист партиязынын бири сек-ретары П. Е. Шелест, ТК-нын Политбюро-зунун кижжигуну, Украинанын Министрлер Чөвүлелиниң Дарга-зы В. В. Шербицкий, Укра-инанын Коммунист партиязы-нын ТК-зынын Политбюро ке-жигунуна, ВЛКСМ ТК-нын болгаш Украинанын ЛКСМ ТК-зынын бюро кежи-гунуна, партия болгаш совет удурукчулар, күндүгүг аалча-дар туруп турган.

Украинанын ЛКСМ ТК-зы-нын бири секретары А. С. Калыт митингтин ачыкчы. Со-вет Эвилелиниң болгаш Укра-инанын ССР-ниң тамырыг ба-йырдалды-биле чалгалыгын турган.

Бүгү-эвилелдин аныктарын Ленинни Коммунист Эвилели-нин Кызыл туун димиттиг адыш чаксаакшыларын ала-биле шөлге байыралады-биле көдүрүп келген. Ужудуу-ко-сомолу, Совет Эвилелиниң Маадыры Герман Потов ол тукуту тууду чорашан. Оон ча-кында Социалист Күш-ажы-гы Маадыры, Целиноград об-ластин «Заря» совхозунун комбайнери Василий Скрыль болгаш Киевтин туудуг президи-ан

Каз-Хем районун «Коммунизмче орук» колхозунун тараа шөлдеринде ажаал амырдыан амыл-агыйжылар бо хунирде түлүктөн. Тус-тус ком-байнерлер аразында калбарган ча-рыкча амыл-агыйжы хову ме-ханизатору Кузьма Дресвянниковтун башкарган комбайны мурнал ту-рар.

Шалычы амыл-агыйжыларын эки үлөс-гөргөжөө аныктарга ол көр-гүсүпүшкөн, хып дээр чалым, мөгө-шымрак эрлерден дууак чок туудун-гур, эрестиг амыл-агыйжылар келген.

ЧУРУКТА: комбайнер К. Дрес-вянников.

С. Феоктистовтун фотозу.

Дүвүрээзинниг медээлер, дүрген хемчөөн алыңар!

Мал чөми дүдүп эгелээн

Кышкы белеткек Таңды рай-онунун «Тимелег» совхозунда дык оожум темп-биле чоруп келген.

Тараалдыг, делгем сген шөл-дерит, эки оодар-белчирит бол-го улуг совхоз сениг белеткек планын бо үеге чедир чүгө 40-не хуу күүсөдүп, нияттын чалыгы мал чөми белеткек амыл-агыйжы чыгып чорудуп келген. Сиген белеткекчелер баштайгы хунирден эгелээш, бо амыл-агыйжы чактыг аай болурунун принциптерин тур-жур, ЧКП ТК-ның август пле-нумунун шийиттерин болгаш Москва чугаалажымшыкына-рын түнелдерин чалгыш чокка күүсөдүр контрол-лаар апарар.

Белеткекчелер сенигнин шынары багый. Совхозтун төп сүт-ба-раан фермазынга сөөртүп кел-ген дүжүргөн 50 амыг тонна сениг ортоткун, кизип калган. Мал чөминег кесиле куралыр савап болбай. Ындыг турбук, бо чыныг куурунда ажаал ап эгелээш чад дүжүттүг саван-нарын шөлдерде тарады дүжү-рүп кааган. Амалгаа чедир чакыс өдүр, чымын дүдүп чыгышпаан. Ындыг саванын мал чөмөс, чыс-даа хоолуу багый, харын-даа ындаг саван-малга хоралы

ЧОЛААЧЫЛАРНЫҢ КИРЖИЛГЕЗИ

В. И. Лениннің төртүнчү хунуудан бээр чүс чыл болур оюнга холбаштыр алган социалисттик бейткен күзөлгөдөрүн Кызылдын № 2 автотранспорт бұдурүлгөсүнүн коллективин челиншикниң боттандырып турар. Беш чылдын үшкүзүнү өткөн эсе аларынын бұдурүлгө планы 115 хуу күтсөттинип турар. Чыл эгизинде бээр чүс мун литр кывар материал. 140 комплект аутотүзүлүлөр каманыткын алынган. Бо көрөңгөдөрдөн камалп алынган акша-хорөңгилер Ленинни камналга фондусуна улут салымшкын болган.

Тараа ажаап алымшкынын бүтүзүндө чаа дүжүттү тараалын сөөртүнгө автопаркты ынамчалык белеккен. Кам чыл узаштыр тараа сөөртүп келген чолаачыларга автомашиналарын тараа сөөртүнгө таарыштыр азе кылдырткан бис. Бистин бұдурүлгөсүнүн чолаачылары тус-тус колонналарга үстүп алган. Каа-Хем, Талы районнарын ажал-агыларын да барган.

Бо чылдын агаар-бодузуун берге байдалары дүжүт ажаап алымшкынын улут моондала ужураштырып турар. Ынчанган кодонин ажал-ишчилеринге дузалажып, чаа дүжүттү тараалын чидирг чокка ажаап алырдыг боттандырып төлөтүп салымшкынын кирип турарлар. Күстүн бичи-ле эки хунерин ажаллап турган, дүжүт ажаалазынга хождашкынын бодуруба чолаачылардан зорт хамааржыр. Ажал-агыларнын механизаторлары, ылаңгыла чолаачылар, трактористер-бис сумелжиг ажалдаарын бистин колонна-лачылыкта шуут чүбүчүктүк.

Дүжүт ажаалазында чолаачыларнын чарыжынын түнөөдөрү удуруп турган, алаалын иш-өөрүнүн ажаллап турар черлеринде байдалын дугайында дыналыктарын баа кылп турар.

Бо хунерде техниктиң албанын ажалдакчыларнын мур-лунда улут сорулгалар салынган. Дүжүт ажаап алымшкынын баган автомашиналарын техниктиң көрүлөсүн, үр-мек септелгелерин дүргөн чорудары алардан хамааржыр. Чаа-агыкчы эш Моговтин кылган кузавтарын шынары эки болганын чолаачылар мактап турарлар. Ол кузавтардан бичи-ла тараа төгүлбөс, чидирг болбай турар.

Дүжүт сөөртүлгөсүн эки ажаллаан бистин бұдурүлгөсүнүн чолаачылары шанаал-макталды ап турарлар. Эрткен ай-нын сөөлүгү он хонунда тараа сөөртүлгөсүнө өскө бұдурүлгөдөрдөн эң дээр көргүзүлгөсүн болган даш бистин АТБ-ге партия обкомунун, Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлөсүнүн болгаш обкомпрофбүлөсүнүн шилчир Кызыл тутун болгаш мун рубльдин акша шаңалын тыыскап.

Тараа сөөртүлгөсүнө чолаачылардан штер Соболев, Пидирин, Малиновский, Кривоколя, Никонов болгаш оон-даа өскөдөр шыларга турарлар. Чарыштын түнөөдөрү бугаар эрткен декадада үжөн ажал чолаачыларга шанаалын тыыс-тымын.

Дүжүт ажаап алымшкынын дүргөн өрттиреринге улут дуза-ны көргүдөрү бистин иштин хөрөөнө болур, ынчанган ам-лаа күженишкениң ажалдары негеттенип турар.

С. КРАСНОПЕРОВ,

партия организационный секретарь.

КИЖИ АЖЫЛЫ-БИЛЕ КААС

МУРНАКЧЫЛАР

Бичик Тулушова Патиг-оол ада-иезинден мал ажыла-нын дуржулгалын салып алаан. Ол ам Улут-Хем районун «Күш-ажылдык дустуу көдө ажыл-агый, өртөлүш мур-накчы санакчы. Эрткен июльда чылда бир саар ичке оонаштыр 2362 эт сүт сагын, республиканың бедик көрү-түлгү санакчыларын одурунга кирген.

Сөөт эрге-чарыгарын 50 чыл оюнун улуг байыраалын-да Тыва АССР-нин Дээди Союзунун Президиумунун Чар-алы-биле Бичик Тулушова Патиг-оолга «Тыва АССР-ниң адамын маалымда деп жундуга агы тыыскап. Мурнак-чы санакчы эрткен чылын найрадың поевдиз-биле Ки-зыл-Москва-Ленинград аян-чорук кылым чорган.

Юбилейге эрткен чылды күш-ажылды бедик көргүзүлгө-биле үдөш, В. И. Ленинни төртүнчү хунуудан бээр чүс чыл болур оюнга холбаштыр алган, Бичик Ту-лушова социалисттик бедик жүлгөсүн алаан. Оон сорул-гөс бир саар ичке оонаштыр сүт сагалын эрткен чылдан өртүлдүр.

Салымшкын өлүгү эки Казак Тамжырыкович Патиг-оол сүт-баран ферманын өрөөкчүлүк баа-ла дуржулгалын маалым. Маалым өр-бүлүшү уруулары зей, аларны кижиз-дер, өрөдир талазы ада-ие улуг салып салган. Уруу Серен-маа мал эччи, олу Анастасий тракторист, Зоя Улаи-Уд-ниң көдө ажыл-агый институтунда, үдөөсө зоотехник бо-лур, оон биче кызы Красноярский медицина институтун-да, келер чылым доозар, а өскөдөр эе болгаш ортук аш-кыларга өрөөн турарлар.

Колхозта парток секретарынын оралакчы болуп, Ка-лаа Чамжырыкович коммунисстерин иделеген ак сепкиди күтсөдү, санакчыларын, кабарчыларын күш-ажылын бил-биле организастап турар.

М. БИЧЕ-ООЛ.

УТТУНДУРВАС ЧЫЛДАР

Тываның амыктарынын революсттүг анишенин кирип алырын канчаар-даа ажал-күзөп, арөвчи болуру—бедик алар кылдыр пионержи чора-ан чылдарында-на салп чораан мен. Ынчаарда ТАРЭ кезигүүнүгө он беш хар чег-кен оолдар, кыстары чан-гыстан, шылап турган хү-лөп алып турган.

Ынчанган 1936 чылдын кызылдан он беш харлаан, дораан-на тус черин арөвчү үрүтүп (эге организаци-он) даргалынын алынга бо-дунун өртүлгөсүн (биди-ришкенин) кирген мен. Ук өртүлгөсүнө мынчаар биж-лим: «Арөвчү үрүтүп. Кол Ластай-оолдан. Ядым агыч арагын огу мен арөвчү кезигүүнүгө кирип алырын ижи-биле күзөп дилем. Арөвчин сагыла-чурумун хажытпас, берген даалтарын ак сепкидин-биле күтсөдир мен».

Удатканда мени арөвчи-лерин калбак хуралында мээ өртүлгөсүнүн көргөс, арөв-чин хурөөсүнүн бир үн-биле хүлөп алган чүе. Сепкил-са-гыжынын амыраанын чүт дээр, Оон сөөлүндө арөвчү ко-жомо мени кийгарткан болду. Кожомга чеге бээрме, арө-вчү кезигүүнүгө кирер дөн амыктар хей, аларны чангыс-тап хүлөп ап турар болган.

Арөвчеге киргеним — мээ амыдыралыма чутула болууш-кун, улут шылаалда болган. Арөвчеге кирип турума, хей ижи айтыргалары менээ салган. Чижээ, ангы-ызыгу-рум, ачам нам кезигүүнү бе? АКИ деп чү? ВЛКСМ деп чү? Иштики болган дагылык байдал дөш оон-даа өскө. Ол-ла хүн өөрүм-биле кады кожком даргалынын холунда хүрөп кызыл арөвчү кезигүү-нүн билдин алган, Токунун Ыдыл-Хемде аалымга өөрүш-ку-манайлыг чангып келген мен.

Арөвчеге бир түт бактап то-рума, мээ арөвчиз эш-өөрүм, арөвчү кожком менээ чутула даалтаны берген. Ынчаарда мени Бич-Хем районун То-о-ра-Хем арбанын арөвчү үрүтүп даргалына сонган. Үр даргалынын хүлөөлгөсүн кызымаккай-биле күтсөдир, арөвчилерин болгаш амык-тарын хуралдарын өй-шаалда өрттирип, кезигүү дайымын үрүлгү чеге дүжаап, бижик билбестерин болгаш биче билбестерин өрөдир, чангыс сөс-биле чуталаарга, арөвчин хей-талыг ажал-албанын сундугу ажалдан эгелен мен.

Арөвчү үрүтүп даргалыга чыл хире ажаллап чорума, мени арөвчү кожкомунда кел-дирген. Ол барыга, Кызыл-дың каттышкан школында

өөренири-биле мени чоруткан. Ынчанган күзөп чорааным — өрөдигеже орүктү менээ ТАРЭ инчаар ажалып берген чүе. Ынчаарда сентябрын бұдүзүндө чээрби ажал оол-дар, кыстар Токудан Кызыл-да тайга-таскыларын ажал-дыр аттыг чеге берген бис. Кызылдын каттышкан школы-ам ол уде Тывага эртем-бил-лиг калдыр белекээр кен. Чангыс өрөдиге чери тур-ган болтай. Ол школыда баш-кыларын, кижин, мал эччиле-рин, сан-хөө, садыг ажалда-чыларын, артистерин, партия, совет органдарынын ажалда-чыларын белектер турду.

Школына доозугарыма, ТАРЭ Топ Комитети мени ТАРЭ-ниң Кызыл хооромунун шко-лачын амыктар болгаш пионер-лер кидинин өрөдигезинге ажалдадып чоруткан. Бо эрге-хүлөөлгөсүн баа-ла кызымак-кай-биле күтсөдирин арга-дуржулгалыг өштерин дү-жаа-ы-биле чедип ап турган мен.

Ада-чуртун хосталгалыг Улут дайымын чылдарында Кызылдын школыларын бол-гаш пионерлер улут ажалды кылганар: фронтчуларын ө-бүлөөсүнө дуза чедирери-ниң Тимуржу командалары хоорайга ажаллап турган,

чүе-чүс тонна демір-дес чыл-дыган, фронтуге урулгар чыл-гыт сөөтүг хей-хей чагалар-ны бижөөнөр. Бо бүгү ажал-дарга Кызылдын № 1 орус ор-тук школынын школыла-лары болгаш пионерлерни ола-идекейлиг киришкен Ленин-чи комсомолдун юбилейлиг чылдыга өөрүшкү-биле сактып тур мен.

1942 чылдын марттан эге-лөш, дайы үезиниң дошкун чылдарында Чооп-Хемчик, Те-ре-Хей, Току районнарын арөвчү кожкомнарын секрета-рынга ажаллап өрттирген мен. Ынчан Тываның арөвчилери болгаш амык өскөп мен-фронттиң дайымынын чылга шавар улут херекке ан иде-кейлиг кирип. «Бүгү чүвени фронтуга, бүгү күштү дайы-нын чылга шаварыт!» деп ыдыктыг дозуг-биле калчаар-да ажал хайтымынныг ажалдаанар. Фронтуга дуза-ламчы белектер чорударында Токунун Өдүгөн, Улут-Даг, Хам-Сыра сумуларын арөвчү ажалды кылганар. Чайгы, чакыс сөөнүндө олар 70—80 тонна балыкты тулап, ону докаралаш, чыл-бүрүдө «Фронтуга» деп ат-биле чорудуп турдулар. Ол ылашан То-жунун аныктары он мун эш-лыжаларын кылган, Кызылче сая-биле бадырып, фронтуге

чорутканар. Фронтуга дуза-лаар ажалга арөвчилер Кол Седеней, Ак Ковкун, Ак Кун-дүргө болгаш өскөдөр-даа онза шыларгап турганар.

1944 чылды сөөлүдөдир ТАРЭ-нин, оон кезигүүнери-нин ажал-амыдыралыга онза өртүтүгү болуштуп болган, чүл дээрге ТАРЭ кезигүүне-рин ВЛКСМ-ниң хурөөсүнүн чангыстап хүлөп алгылаан. Ынчаарда мени ТАРЭ-нин Току кожкомунун секретарына ажаллап турган мен. Ынчаар-да бистин районга тургустун-ган ВЛКСМ-ниң өрбөрөзү То-жунун 300 ажал арөвчиле-рин чангыстап беседалажып, кезигүү бүрүзүнү тус-бүрү-зүндө ажал-амыдырал харак-теристиказын кылп, улут ажалды боттандырган. Ынчан-ган 1945 чылдын март-июнь айларын иштинде ВЛКСМ-ге арөвчилерин чангыстап хүлөп алып ажал дозуг. ВЛКСМ-ге бактап кирер төлөтүг болган-нага комсомолдун документи-лерин тыыскап.

1946 чылдын январьда ВЛКСМ-нин Току район ор-ганизациынын баштайгы кон-ференцияны чылган. Ол кон-ференцияны түнөөдө мени ВЛКСМ-нин Току райкомунун баштайгы секретарына сонгу-зу. Баштайгы конференцияны соуттурган он төлөөлөр То-о-ра-Хемден 1946 чылдын мар-та шавалыг Деряг баштап ашкан, Сарыг-Сеп таваараш, оон автомашинга олутуушкан, областан бирги конференция-зынга киришкен бис.

ТАРЭ-ниң хурөөсүнүн чора-ан чылдарын менээ кажаан-даа уттуңдурбас. ТАРЭ-нин, оон соонда ВЛКСМ-ниң хурөө-сүнүн чораан, ажал-амыды-ралга дадып, өрөдигеже орүктү ажалды, улут дады-гышкынын алган мен. ВЛКСМ кезигүүнү турган, СЭКП-ниң хурөөсүнүн кир-ген мен.

Н. ДАСТАЙ-ООЛ, арөвчи, комсомолчу чораан.

АЖЫЛ-ИШЧИ ӨГ-БҮЛЕ

Шык-Бажы — «Шекпэр» совхозтун малчыларынын күскээр болгаш чаксаар хонту-лаптар чери ол. Ам мыда ажал-дыр эмгекчи. Оларнын бирөөсү Серөэ Чажылдыговичиңиң.

Серөэ Чажылдыговичиниң ызыны Октябрь революцияны-да чажыт. Эрткен үениң дургузунда, чоңуң чугала-жыры шыккан, оон «арбөөни, көдүрбөзү хонө чок». Ол МЧАБ-ге чыгычылган, колхоз-ка трактористеп, тулуга бы-санчылап-даа чорган. 1965 чылдан бээр хей маллап турар.

Хей кадары хүндүлүг-даа, чымнытты-даа ажал. Серөэ Чажылдыговичиң кыштын со-гуна, чайнын ижинде-даа бо-дунун хүлөөлгөсүн эрестиг күтсөдир келген. Оон үр-түн-недиг ажалын Совет казак үнөп көргөс, эрткен чылын

ону «Күш-ажылга шыларгап дөш» деп медаль-биле шаң-наан.

— Төрүт 100 хойга оонаш-тыр 90-дан эвээш аес хураган ап көрбөдүм, чамдык чылдарга чүе ажырып-даа турдум. Бо чылын харын чүс хойга оонаш-тыр 86 хураганы өстүрдүм— деп, ол чугалап олар.

Оон кадайы Дары Кылып-оолонна — он уругун иези. Нитиниң малын өстүреринге оон салган үдү эвээш аес. Ада-иезинин амыдыралы-нак, ажалга кезеж чангы-лып урулгары дөшө алганар. Улут уруу Лотеря—ол-ла сов-хозта бугалтер, институт дооскан Достамазы—Ша-гаан-Арыда эмчи, Кузнецма-

„Шынның“ почтазындан

зы—совхозта диспетчер, Лена-зы—көдө ажыл-агый техни-кумуна, үш уруу—школада, а арктаныры ада-иези-биле. Күш-ажылга кызымаккай болгаш хей ажал-тоду өстүр-гөн өг-бүлө—Серөэ Чажылды-говичиге болган Дары Кылып-оолонна Кууларгага улус ажал-агылыг көтүдөрүнүн беш чыл планын хуусаа бе-тиде күтсөдиринге улут-ху-луг киришкан. Владимир Ильич Ленинниң төртүнчү хуну-дан бээр чүс чыл болур оюнга төлөтүг ужуражып күзөдүм.

Н. ЧОДУ.

Шиттир куусеттинген

Чоон-Хемчик районун Сүт-Хөл көдө Совети культура албан черлеринин ажал-көжөңгейи салып, оларны оран-саваалар-биле ханырып, ажалдаарында таарымчалыг байдаларын тургузар дээр, организастиг хемчегелерин ап келген. Совет-тин деңсээринде клубтарын, кызыл-бу-лунарын, библиотеканын, кышпа белекчи амгы уде шыкарар берген.

Маана чижек кылдыр Кара-Чыраа суур-да библиотеканы ап болур. Библиотека моон мурунда клубтун бир бичи өрөө-лине турган, дериг-херексел-даа, номнар, солуннар, журналдар деген салыр чер-даа чок, библиотеканын ажалдаарында, номчукчуларын номчула кылырында таарымча чок турган. Бо байдаларын көдө Советтиң куусеттүг өрөөнүн көргөс, тускай бажың бөөрнү шиттирлөөс. Сов-хозтун дирекцияны ий өрөө бажынын тускайлап берген.

О. ДОРЖУ.

Дуржулгалыг ажилчын

В. И. Ленинни төртүнчү хунуудан бээр 100 чылынга төлөтүг ужуражыр, беш чылдын үшкү чылынын бұдүрүлгө програманы хуусаа бетинде күтсөдир дөш шудуру ажал-лап турарлар Кызылдын пассажирлер автотранспорт бұдү-рүлгөсүн хей. Ындыларын бирөөсүн Елизавета Инно-кентьевна Дроздованы хамаарыштырып болур.

— Кажан кудукчуларга маршрут-биле чоруп турган, чере-ле далашпакар, далаш чорук багы, машина-техника-даа ур-елин болур, кырган, чалым пассажирлер озап-олака-даа та-варжы берип болурлар—деп ажалга чаа кирген чолаачы-ларга болгаш кондукторларга бо-ла чажып, сумел турар. Оон мынчаар сумелдери-даа чөп. Елизавета Иннокентьевна чангыс ол бұдүрүлгөсө согу 16 чылдарын иштинде кон-дукторлап, бо арында шөр болза чеге хей мун километрин өрттөп дээр, чеге хире акшаны кассага дүжааваан дээр, а чеге кижини өөрүп четтиришкенин илереткен сестерин дынааваан дээр.

Дуржулгалыг кондукторга ай, квартал болгаш чыл планын чедир күтсөдир болган таарымча кажаан-даа турбаан. Ол хамаарышкан ажалында карысаалгы, ажаллап турган үе-зинде пассажирлерге болгаш чеге каа-даа чорааш чоңа эелдек-чымчак кижин. Елизавета Иннокентьевна бұдүштү, кижини, ажалга кызымаа-биле коллективтин хүндүлгөсүн чедип алган.

С. ТАМЧАЙ.

В. И. ЛЕНИН СОЦИАЛИЗМНИҢ ЧААЛАП

Делегейде агы демиселинин чидигенип турары, бир талазында социализмин, социал дөшмөшлөгү күштери-биле, өскө талазында империализмин, реакциянын күштери-биле демиселин чидигенишкенин—тогулуктүг хөжүлгөсүн амгы үе-чаа-зынын ич чутула онзага чүтүл бо-луп турар. Бистин үевестин хоюу-ларын бирөөсү чүдөн илерет турарына дээр, социализм улуг улут тилелгелерин чедип алган түдүм-на, оон турмушар улам быжыккан түдүм-на империалисттик реакцияны күштери улам идепкейлиг, уаустар-нын социалисттик дем каттыштыр-галыңа, социалисттик нитилелдин үдөөсүннере чидигенишкенин шавар халдаашкыны улам калыг-дошкун апар чыдар. Чехословакия-да болуп турар бодушкунулар болза ылдыг шавар халдаашкыны айымдыын бұдүрүлгөсү көргүзүп турар.

Бо бүгү бола социалисттик чурт-тарын уаустарында, оларын марксизм-ленинниң партияларын, чалаатарында бедик серемчиледи, боттарынын күрөөсүнүн болгаш бүгү социалисттик дем каттыштыр-галыңа экономика иделген чангыс экин улуг быжыгдарын илет турар. ССР-де социализмин бүрүн болгаш түрүлүг чедир тилөөсүн, акы-дунаа есе чурттаа социалисттик нитилелдин чедикшигин тур-густурун баа хөжүп турары — бистин улуг чаалап алымшкыны-чыс болур. Ол чаалап алымшкыны-ны быжыгдары-даа баа социализ-мин, коммунизмин тургузарында чаа-чаа тилелгелер-даа боду чайгаар

чедип алдымас. Олар улаустарын карак кызыл күш-ажылы-биле, марксизм-ленинниң, пролетария интернационализмин идеяларын болгаш принциптерин амыдыралга боттандыра дээр, кандыг-даа империалисттик агрессияны ойту-варында, социализмин иштики бол-ган дагыкы дайынынын кан-дыг-даа халдаашкыны улаар харымдаарыга беле турар чорукту бедилер дош амыр-соксаал чок де-миселин чорутуп турар.

Бодунун турмуштарынын кожа-зыны-биле, делегейде агы күштери-нин социализмге ажалыг кылдыр үдөөсүн өскөртүлгөсүн-биле импери-ализм өткөдир болза, ол империализм аес турар ийик. Империализм бол-за бүгү-ле чепектер болгаш аргалар-биле социализмин турмушарын бо-жаннадырып, оон сааларын кожа-зын орадалып турар. Кижин төрө-лөткөсүн социал дөшмөшлөгүн чүс-биле саалдар орадалышкыны-нарындан империализм ойталааан дээрим империалисттик күрөөсүнүн политиказы болгаш хөдөлгөсүннере-рин херечилеп турар. Дайын аван-туралары-биле чегелестир импери-алисттик реакция социалисттик дем каттыштыргалында улут, революст-тун шимчөөсүнүн улаар калыг-дош-кун идеология болгаш политиктиг шап халдаашкыны чорутуп турар. Империализм болза иштики контрреволюциянын күжүнө, нацио-налисттик, ревизионистик болган оларга чокко үзөдиглерге ынаын, ажалды

массаларын агы талазы-биле меле-дерин кожадырып, оларын сандар-дырып, революст, антиимпериалист-тик күштерин чангыс эвин, сырып каттыжышкынын кожадырып орадалып турар.

Ынчанган социализмин чаалап алымшкыны камгалар дуга-йында айтырыг делегей хөжүлгөсүн-нин, коммунизтик болгаш ажалын партияларын бүгү политиктиг, теоретиктиг, идеология ажал-чоруду-галынын үдөөсүн айтырыларын бирөөсү болуп турар.

Бо сорулганы кириштиришаан, коммунизтик болгаш ажалын партиялар социалисттик революцияны, социализмин чаалап алымшкыны камгалар дугайында В. И. Ленинни өрөөдүн удурулга болду-руп турарлар. Ленинге өрөөдүг социализмин улам ылай хөжүлгө, социалисттик күрөөсүнүн улаустар-нын агылы чок чоруту быжыглар дөш оларын демиселиге акы-ду-наа партияларын политиказын, стратегиязын, тактиказын теоретиктиг үдөөсүн болуп турар.

2.

Революция, кажан ол камгаланып шыдаптар болза, чүтө мынан үнө-лүг болуп болур — деп, Владимир Ильич Ленин чугалаан. Ол болза политика, экономика, идеология талазы-биле болгаш шуут шериг азы чепектиг арга-биле камгаланып. Чүртүгүн иштинде контрреволюцияны халдааш-кынындан-даа, иштики контр-

волюсттү күштерден деткиче ап ту-лар делегей империализминде-даа камгаланып.

Делегей империализминин айбы-чызы болгаш социал сууру болуп контрреволюциянын айымын чедир үнөвөсө чорукта удуур В. И. Лени-н шиттирлөгү демисеги чорган. Контрреволюсттү идегеттер дээр-ге «кажар, бидилиг, дуржулгалыг, сүлөөсөдиринге өтпүг үени шыда-мыккай маан шыдаар, чоңун хо-ралыг дайыннары-дыр... Ажалды чоңарын мыдыг дайынынын улаар кам-хайыра чок болур херек» — деп, В. И. Ленин чугалаан (Чог. дөлу чылдазы, т. 39, арын 155).

Хамааты дайынын үезинде ишти-киниң контрреволюцияныга болгаш дагышкынын интервенцияныга удуур Совет эрге-чарыгарын демиселин буржуагазын байдып түнөөсүн. В. И. Ленин чүртүп камгаланып бүгү дөшүн, социалисттик чаалап алымшкыны камгаларынын хөр-өөн Коммунист партия удуруту-рун шиттирлөгү ужу-дузанын дем-леген турган. Оон-биле кады Ленин социалисттик күрөөсүн шери-камга-лаа хүлөөлгөсүн бүгү тала-биле үн-дөсүлгөн.

«Кижилерин күчүлөөсүн социализм чеге удуур. Ынчаала-даа, социализм революст күчүлөөсүнүн удуур деп бадыткаар болза, бұдүлүк чорук, революцияны ойталаан чорук болур ийик» — деп, Владимир Ильич чугалаан (т. 37, арын 296). В. И. Ленин революст күчүлөөсүнүн

реакцияны, контрреволюсттү күчү-лөөсүн илтип көрүн негөөн. Мөчүчүлөрүн революст күчү-биле сый шавары оларын талазында контрреволюциянын күчүлөөсүн удуур харын болур. Ажалчыларын болгаш тараачыларын шуут дайыныныч улаанган революст кү-чүлөөсүн чокка мөчүчүлөрүн удуурлашкынын сый шавар арга чок, социализмин, революцияны камгалар арганы чок, деп В. И. Ленин өрөткен.

В. И. Ленин, пролетариат диктату-разынын күрөөсүнүн дугайында Маркс биле Энгельстиң өрөөдүн хө-жүлгөсүн, социалисттик күрөөсүн кол функциязы — чаа нитилелдин тургузушкунуна чыгарган тургу-зукту функция дээрин көрсөткөн, ону бистин чүртүвүстү болгаш соци-алисттик өскө чурттарын дуржул-галы бадыткап.

Социализмин чаалап алымшкы-нарын камгаларында чутула ролду В. И. Ленин ажалын агынын шери-ниң организациына — чаа, социа-листтик хевирин армияныга хама-арыштырып турган. «Тергидеки агы, пролетариат бир өскө-ле ол тергидекине күзөөр болза, ону ол болуун шериң организациыны-биле баа көргүзүр ужурут» — деп, В. И. Ленин өрөткен (т. 38, арын 139). Бистин партияны мыдыг шериң ор-ганизациыны — ССР-нин Чексе-лтиг Күштерин тургускан, ол болу-нун төгүлүг хүлөөлгөсүн алдарыш-кыны күтсөдир болгаш күтсөдир-даа

турар. Оон баа бир тодаргай бол-чуга бұдүрүлгө херечин болза Ала-чүрттүн Улут дайынында оларын кылганы өлүм чок патриоттүг болгаш интернационалчы маалымды чорук болур.

Социализмин, улаустарын революст чаалап а

ХӨРЭЭНДЕ ДЕМДЕКТИГ

ЭКИ КИЖИ ДУГАЙЫНДА

«Биздунден өлбөс» деп тыя улуштуң чугааы-ла шым. 1940 чылда Чөөн-Хемчик коммунисттик Сүт-Хал сумуунга 5 харлыг Кызыл анызы Ондар Доржу сугга ойнап маанил турган. Анызы аңаа: «Бистиң ая, ачааы шагда-ла чок апаган. Ынчаарга сен ам ийи-ле чыл болгаш шолгога өөренип кирип сен» деп, чугаалап олурган. Шынал-ла 1951 чылда Сүт-Хал шолгозынын 7 класны Ондар дооскан. 1951 чылдан эгеп, Кызыл Ондар Сүт-Халга кино механиги Павел Зейцеве дулаакчылап, өөреникчилеп аймакка берген. Уш ай эртинде оолдун аялыгына тура-соруутуун көргөш, Кызылга бир ай хуураалыг кино механиктериниң тур курузунче өөредип чоруушкан.

Ол курсту Ондар эки доозуп чедип келгеш, Чөөн-Хемчик районун Чадана, Хөндөгөр, Баян-Тала, Алдан-Мадыр, Ан-Даш, Бора-Тайга, Кызыл-Тайга, Сүт-Хал, Хор-Тайга суурлары аңаа. 1957 чылдан эгелээш, ол Чөөн-Хемчик районда Ленин аттыг колхозтуң турум никуностановназынга ашылдап эгелээш. Ш Ондар чүгө Чөөн-Хемчик районда эвес, харын республикада сурагыл кино механиги апаган. Оң көргүзүлгөрин, ашылдап келгениниң 17 чылдарындааын эвес, чүгө 1968 чылдың 1-ги кварталда планын көргүзүп, бирги кварталдың планын 178 хуу, ийги кварталдың планын 161 хуу кууестен.

Кызыл Ондарын эртин оруунга кандыг бергелер таварышкан дээр. Чакын ижинде-даа, кыштын согуунда-даа, шаңаткыч, төргөйгү суурлар, фермалар кезип, чонга кино көргүзөр дээр түрөп-даа, доңуп-даа чоразан. Ынчалза-даа Ондар

айнын, кварталдын, чылдың планин күүсөтпейн барган таварылга турбаан. Ондар 1962 чылдан бээр партия нежигүнү, Ленин аттыг колхозта дружина командири, спорт чеву-лелиниң даргазы, профсоюзун Чөөн-Хемчик райкомунун нежигүнү. Хей-ниитичи бо хуураалгелерин ан сеткилдиг күүсөдип турар.

Кинога чонун хей келириниң чылдааыны дээр, кинонуң чаралын, тайылбырын бижимел болгаш радио-биле эки чору-дуп турарында. Кино үнөр мурунда агитаторлар кинонуң утказын дугайында кыска тайылбырын былып берип турар. Мындагы кино-агитатор бөлүп, Хувиснаал Хомушкү эки ашылдап турар.

Кызыл Санданович Ондарын бо үрө-түнелдиг амылын үнөлөп көргөш, 1967 чылда, Ойтарын социалисттик Улут революциянын 50 чыл оюн таварыштыр, «СССР-ниң кино-материалынын төргини» деп хөрөк демдээ-биле ону шаң-наан. Районун удурут организациалары оң эки амылын демдегеп, хуудулөп бижиктер, өртөнтүг белетер-биле хей уаа шаңнап келген.

Ондарын сорулгазы кино көргүзүрүнүң 5 чыл планын В. И. Ленинниң төртүнүгүнөндөн бээр 100 чыл болур оюнга белен кылдыр 1970 чылдың ноябрь 7-де күүсөдип бер турар. «Соганан сөс, көрктөн ыш дээр ашылдаар апаар» деп, Кы-зыл Санданович чоргаарал-биле чугаалап турар.

С. САНДАН.

НОМЧУКЧУЛАР ШУГУМЧУЛЕП ТУР ЧӨПТҮГ НЕГЕЛДЕЛЕР

Шагаан-Арыгын амыдырал хандырылга комбинатынын ту-дуг материалдар белеткээр участогу Чодураа суурун чөөн талазында 14 км хире өргө, 70 ар. Ында 20 хире өргө, 70 ар. чурттакан чон бар. 30 аягы доктамак ашылдар-ла амыдырал комбинатынын ту-дуга херектээр бөдүн болгаш харын дилет материалдарын, турут болгаш одалга мыйын белеткээр турар.

Таарымча чок. Он аягында мыйда амыдырал хандырылга-зы өскө улуг суурларга ырак-та четтес. Турут материалдары белеткээр участоктуң амы-чалыны чыгы, чырык бажы-нар-биле хандыртмаан, элек-тир чырык чок, ыш дилдер ге-нератор-биле ашылдар турар. Чур-такталынын бажынырында радио четки кирипкенин. Ажылдарын ортуунга лекция, бещеда чорутуу турар. Олар-нын хей кели солдунар бол-гаш, телеграммалар ой-шаанда ээлеринге четтес.

Сууржууш-биле ашылдаар чор азын 3-4 км. Ол арык-чы ашылдарын үргүлчү чага-кылаштыгы турар. Турут ма-териалдары сөөртүрү-биле 6 тракторун бажылгазын хирезин-де-ле, оларын чүгө ийжи ашылдап турар. Бо талазы-би-ле тракторист ш Шой-оол ко-мундаан сеткилин чугаалады.

Кыжын-даа, чакын-даа тракторлар биске черле чет-те ашылдаас-тыр, үргүлчү үр-е-лир. Оларын септээр-биле ту-с-хай механикти томуулап каан. Ол Шагаан-Арыгдан ийи-чан-гыс келгенде боттук дуза че-дирбей чоруйт бар. Барын хандырылганын со-нуургаар болза, база-ла өөрчү-чү чүе эвээш. Ажылдарын шал-ың алаа уде автолавка 2 удаа келер. А оң соонда ол олчунан сураг баар. Улус үр-ке барынаарын Чодураа суурдан, Шагаан-Арыгдан ба-рып салып алыр ужурга тавар-жып турар.

Хандырылганын өскө та-лазын көрөүл. Улуг-даа, бичи-даа улус хенертен араанда, мезгилдигин дүргө дуузын даяр-ай алыр аргажок. Чодураа суурда эмиселге-биле хары-ла-жыр телефон бейи чок.

База бир чугула ашылга доктар чыгуу. Бүдүрүлгө участогуна ашылдап турар ашылдарын хей кезин шолга назмалыг урутарлыг. Чылдыңна оларын өөредир бир берге ашылдарын бижир-еэн ол. Ала-мелер урутарын Чодураа азы Шагаан-Арыг шолголарында өөредир дээр таанытарын. Төргөдирин бажынырында чагып тургузуу каарга, таарымчал, оң ула-мында өөредилгенин шуут каар чоруктар бар.

Шагаан-Арыгын амыдырал хандырылга комбинатынын ди-рекциязы бүдүрүлгө участо-гун ашылдарын амыды-рал байдалын сонуургаар көрүп, оларга практиктиг дуузын көр-гүзери чугула негелде апаган.

Т. ОЧУР-ООЛ.

Культура бажыны— амыл-чы чондарын политиктиг, ийе-диг болгаш эстетиктиг кижиз-дигенин, культура-чы-лыктын амылдын төвү, ол ашылдарын чакта ортуунга чо-рууларынга партия организаци-янын даяныч базасын дээр-ин билирин. Оң харыскалалы бо хуиерде, В. И. Ленинниң төртүнүгүнөндөн бээр 100 чыл оюнга белеткээр үзүндө ула-ма-ла улагып турар.

Самгалдаада Культура ба-жыны үстүндө ашылганын со-рууларын күүсөдир-биле бо чылын чамдык ашылдарын чо-рудуп келгенин фактылар, са-нар херечилеп турар. Бирги кварталда үдүртүнгөн 90 ки-носеансыларын бейи санава-ка. 117 азы-буру хевирлг ашылдар чоруттуган, оң иш-тинде 5 тематиктиг кезээр, бо-тывынын уран чүдүлү 6 көрүктөрүн болган. Комсомо-лакком-биле кады эртинген «Арат чонун дайынине аны-ктар чоруткан» деп темалыг ашылдар, 117-ге тураскалган концерт ийги кварталда солун эртин, хей кижикчилерлг бол-ган. Илеткээр, лекциялар ба-за элөөп болгулаан.

Бичалза-даа Культура ба-жынынын ашылганын тургус-канын чоруткан хандыры тур-деп чугаалагындаа даа-галлаас арга чок. Чорутуулу-турар ашылдарын утка-шым-ыр чазыс, багай белеткети-ленин киржикчилериниң сны эвээш болуп турар. Оң бир чамдалаан Культура бажы-нынын ашылдарынын чамдык кезелерин белеткенип дорт киришпей, чүгө болур черия буу-хаа эде-хөс салырында өй-лекип турарында. Чижек кыл-дыр апрель 6-ла комсомол рай-комунун эртинген ВЛКСМ-нин бирги орденине тураска-тан кезежне кирип болур. Ын-чаа аңаа олар киришээш. Оон

турлук эртинген тургуз дээр болза, ол хуиерде кылдарын ашылдарын тускай планнап, оскө хей-ниити организациа-ларын, бүдүрүлгө коллективтерин боже хаара түдүп, дуузын ап тургаш, ашылдарына Культура бажынында негетинин турар.

Аларды божилге белеткээр үзүндө хей-хей коллективтер белеткээр хуураалгелерин ап-оон күрөсөдир дээр шугурут ашылдап турарлар. Ында ху-ураалгелерин Культура бажы-нынын ашылдарына база ал-ган. Ынчалза-даа оларын күрөсөдирин дугайында са-гыч човаштын эвээш дээр өскү. Ушук кварталда чор-дуп ашылдарын планын чок бооп аларын оң бер хереч-ин-дир.

Кыска белеткелде Культура бажыны чорудуп турар. Олар-нын чегирин-биле сөөртүп ал-ган. Ынчалза-даа бажыны-нын септөөсү хуураалгелерин-де боо талашы-биле буруу до-дуу-биле септөөсү-тудуг уч-астогуна (назначили) В. Байка-ура) онажыр апаар. Культура килдиз-биле керезин чарып, Сангайтын аван ашылды шил-чиртип алган турган-ла, ашылдар күрөсөдириниң оңу кырычине далашлай турарын буруу шап көрө чорур. Оң-биле чегерелерин Культура ба-жынынын даянычтарын, эрек-селерин четкелериниң кизин-теги сааза чорур. Илеткее кылыр илди, сурт шымын бо-рун чок (хураал, лекция бол-дун санында-ла оларын рай-комдан ачылап алар) көгөч-төрүктөн уштурар үе кел-ген.

А. ДЕМБРЕЛЬ. «Шынын» корр.

Бо хуиерде республиканың ашыл-агыларын ийчилер ниитинин маалыга бижыг чен-сурун тургузур дээр бар-ла арга-ларын ашылга, ашылдап турарлар. Маага сикс, сиксү болгаш өскө-даа чегирин бел-еткееп аларын келчелерин күткелген.

Бичалза-даа чамдык ашыл-дарында харымсалга чок чо-руктарын бар болуп турары карааданчыг. Бо чурукту Тап-дына «Тикелге» совхозтуң чалчынар тураланын чаныга тырттырган. Сикс салымчы-нын чоруп турда, ону совхоз то-нуң ашылдарынын кууда чамдык иш туралдыр. Сиксү ашылда эгелен чып, то бажы кааптарга кыжын малга чүпү чидиртир дег ашылды тур-густуруп келер. Ол дугайын ма-ла чүе болганда, илектер ка-йи билер ийи. Ону совхоз-туң удуруткучулары эки билер ужурап.

А. АИР чурукка тырттырган.

Кызыл, Шетинкин — Кравченко кудумчуу, бажы № 3. ТЕЛЕФОНАР: Редакторун 24-63, редакторун оралкыларын 23-35, партияж ашылдар килдизинин 23-54, культура килдизинин 37-13, кезде ашыл-агы килдизинин 21-47, улетур килдизинин 22-64, чааа база совет тургузу килдизинин 21-27, информация килдизинин 20-60, бухгалтериянын 31-75, корректорларын 37-41. Солун келбей барганда 32-75 телефоне долгаар.

Тыва АССР-ин Министрлер Човуелинин чанында паралаа аргаманын типографиязы (Кызыл, Шетинкин — Кравченко кудумчуу).

КЫЗЫЛ-БӨРТҮГ

чечен чугаа

Уланчымы. Эгези № 212, 213 «Шынал».

ШУУГАЙДА УЖУКТЕР. ☆ БАШТАЙГЫ ОНААЛГА ЖУЖАР ☆ ЕЗУЛУГ КИЖИЛЕР

Даргазымда аң чырымын билек өртөгө чешкеш, хемия куду салдап бажылканыр. Ынды кайгачкы хуиуну Кызыл-Бөртүг көрүп турбаан. Дээр кааң, хат чок. Агаар үргүлчү серин болгаш шык. Хемия кыры хуи удуз кылаңайдыр ойнап турар хуураа.

Эрик дургаар, ногаан эзим-көр, харлыг баштыг тайгалар, күш саңым калыр калымнар. Кок ортуңдар бо-ла тавар-жыр.

Хире-хире болгаш ээр чер-лерге чокпак салдыг уш ашк дилдизилер коммандылап каа чоразан. Элер салдыр бир бол-за соонда эйжишкө турупкан, чакыг кижиг дег, бир дем-биле эшектер туруптар. Дорт болгаш турум черлерге сал бодууну хөлү-биле билип чыдар.

Аштарын сал кырында бичи-кажаа иштинде багалаган каан. Салчылар боттары орта ашылдап, чеченин чоразан. Сал кырында бек кыжаа кыл-гаш, аш-ченин, илди-хепти мь-да салып каан.

Турум болгаш дегем черлер-

эчиге бичи өөрөгө кижиг бооп-тур. Ынчанга даян ал-фаватти шору билер.

— Мында чүе деп бижээ-дир?— дээр, шуутайла шор-бажылап каан ийи кезек шы-кын Кызыл-Бөртүгге ном-чутканыр. Оң утаанынга ки-рер дээр ужуз чок, ырмазын-гөкөк болган.

— Кызыл-Бөртүг дээр-дир— дээр, эрлер са-ла каттыр-каарлар.

Ужук-бижик бажыс чоңуу-ну кылдыр, Кызыл-Бөртүг оларже адалап көрүп турган.

— Тыяның чак бижини өөр-екип чор бис. Нам, чазак бижик бажыс чоруктуя коңу үе узуткаар дээр-дир. Сен база өөрөң— дикеш, «а» деп ужук-туң улуг, бижини кантар бижирин айтп-айтп берген-ме. — Баштайгы онаалга ол

ажок мактааш, кезежге дээр база бир ужук берип кааннар. Бичи оол илдиг чедикшикте келерей сору кырген.

Шала кезежикте хемия уну чингелеп, ийи эриктерден чалымнар үргүлчү көстүп, чал-гылар мооп турар апаган.

Сутжулар:

— Ужар удаас— джиш чо-руур апаганнар.

Хүт ужары! Кызыл-Бөртүг оң дугайында калдыг көргүчү чугаалар дилдизилер дээр. Девин бейи сугжулар база оң дугайын чугаалажып чорудулар. Чоокта чаа-ла орта беш кижик кырлып калган, сөөгү бейи ты-ылбаан. Кызыл-Бөртүг Хүт ужарын бодол кээр, тоолдар-да адым-дизин шааратан амыр-га-моос сагыжыга кырген. Чокпак салдыг орус ашак тыва

Сутжу ашак эң сөөгү ко-манданын берген соонда, салчы-лар ишкиттерин ушуту каа-каш, кажаа кырыне үе хал-чыл келгенер. Кызыл-Бөртүг акылындаан сырбактамыган. Сал саарыларга каш катп кырлаш дээр соонда, ийи ча-лым аразында келген. Кожу каан салдарын бажы бир чал кырынга дээр шаар көдүрүп келген. Оңдире согууналы бер-тен, Оон каштаан суг сал кы-рында улусту хем чамыккан. Ыа аразында салдыг кудуруу база-ла көдүрүп-көдүрүп, улут саарын ажа халым дүш-кө, сугже шымын-ла берген. Кажаа кырында кижилерин бе-зин чалгып түлүгү шаап апаар чаккан. Кызыл-Бөртүг тутту-нар дээр, арын бейи чолар чал алыманар. Чамдыкка сал шут көзүлбей барылар. Ыа-чан аштарын түтлө баштар кыраңагылар. Олар, кортак-кылаң-ла боор, хуураалгелер кийтеп катталып чоразанар.

Кызыл-Бөртүг коргар бейи чал тыпкан. Элең каш са-рылгар эрткин. Байдал оожур-гаш кылыгыя. Улус чугаа сол-чуп четтиккенде-ле, база бир ужар келген. Ол, баштайгына-га деңгээр, арамгы болган.

Сөөгү ужарын эркен дораз сутжу ашактын дужаганын эвес, харын өөрүлүктү түү дилдизилер:

— Менди-чакыг болган-дыр, оолдар! Эшкиттерин са-гал-дыр!

Эрлер салчып чоруткан, сал-дын ужу, бажында ийи э-киштин сукаш, ийи уруу-лан. Чокпак салдыг даргазын комманды-биле, бирде бирээн эжит, салды башкарып чоразан-нар.

Шай таймдырмын хире-ле ре-эртен. Саарылар чок септер эгелен. Кижилер эшкиттерин каапкан, бодуңуң кээп, даң-заларын тил, халпарда элпел-ени орай бергенер. Улустун чугаан үе берген.

Кызыл-Бөртүгү баштай-ла ужурашкан сугу эр шарын-лап каан, оң берген чүгө а-аадаан кудулу шугайын уш-та сол эккелген. Ооуу кааң-ма-ин-даа, кургаг хевэр боорга, эр амырап, эш-ош, бажыалып илек дег, улуг, биче ужуктерин шуутайыга бижиктээш.

Езууд-ла кижилер-дир бо, калдыг-даа бергелерге торулбас мыйын, тура-соруукту кижилер деп, Кызыл-Бөртүг ханы бо-данган.

Тар кыззалар эртин. Бич-Хемиян уну улам дегемин бар чыткан. Сагырга, Кы-зыл-Бөртүгүн оңу база кал-барын отган шык болган.

7. **БАЗА КАТАП ХУН ☆ СОНГУ АДА ЫГЛАП ОЛУР ☆ ДИДИР-ДИДИР СУРТААЛ**

Арвечи Мады Кызыл-Бөртүг Хутке чамып келген. Орта келбэр-ле үр болган. Дорт чыл эртен. Чакыг катп-лаа көзүлбөөш.

Кызыл-Бөртүг, Кызыл өө-ренип турда, ала-нези чок, оон ийи ашак-лаа туртук дээр. Оларын калы алырды Бижик-ке чаа-ла өөренип эгелен кижилерин ортуна азы эдэл билет чедип алыр мыйн, өң-чөзүм чал олуру бо? Чон э-гелде колдак оруту шилл ал-ган: бижикке өөренип алганнар бижикке өөренип алганнар.

Кызыл-Бөртүг бир тайы Улут-Хем чоңуунга бажы-лап кайлаш келген. Даразын-да өскөн-төрөн чери — Хүтче халкан. Артында-ла болу дилеп алган.

К. КУДАЖИ.

(Тончуу даразында үнөр).

Редактор К. Н. КУДАЖИ.

Спорт

«СПАРТАКЫН» НЕДЕЛЭЗЫ ЭГЕЛЭЭН

Эркен улуз хуи Ленин орденин «Спартак» эки-тура спорт ниитилигинин Бүтү-элде неделязы эгелен. Сентябрь 8-те Кызыл хоорайнын спорт-чулары, спортка ынакшылды-лар культураның болгаш дыш-танымалыг Гастело аттыг паратынын спорт шолдеринче шуужу эгелен.

Баштай хол бөмбүүнүң тала-зы-биле маргылдаалар эгелен. Башкы учулышенин оолдар комманды бир дугайында ме-дицина учулышенин, аэро-порттун коммандаларын дуу-алган. № 2 шоланын оолдары бажы институтунуң комманды-лаа ууттурган. «Спартактың» урутар комманды № 2 шоланын болгаш эми учулышенин коммандалары-биле ужурашкан, удуураалкыларын каймын-даа чик утап алган.

Баскетболга баштайгы хуи дорт комманд ужурашкан. Баш-кы институттун комманды баштайгы хуи хымы-лаа ут-турбаан. Ийги черде политех-никтиг техникумунуң комманды.

«Хүрөс» стадионуң бот бөм-бүүнүң талазы-биле «Енисей»-биле «Вымпел» коммандалары ужурашкан, «Вымпел» 2:1 санын удуу ап, танкистерин хуи спортчу чедикшиг-биле демдегелен.

«Спартактың» Бүтү-элде негелээмин маргылдааларын түнүс оюнулар сентябрь 15-те доостур.

С. ТАМЧАЯ.

СПОРТ БОЛГАШ КАДЫКШЫЛГА

Кызылдың «Найрал» кино-театрында «Спорт болгаш ка-дыкшылга» деп темалыг кино-фестиваль сентябрь 9-та ажи-тылган, ол апаа 13-ке чедир үргүлчүлөр. Кинофестиваль ажитынын турда урууларын спорт шоланын директору В. С. Хопров «Мехиюнуң» ка-рак чепстерин» деп бещалап кылган. Театрның фольклор-ге спортчу кижикерин уген.

Фестивальдык артка хуи-ринде спортка тураскааткан «Күштүг болгаш калпагай бо-лур дээр»— хостуг хуиерке кы-рыш, «Спорт—кадыкшылганың үнденин», «Футбол— спорттун аргам хевир»— деп бещалар болуп болгаш ызы-буру тема-лы киножурналар, «Тенис, ба-за тенис» деп чаа уран чечен кино үнөр.

Бо хуиерде спортка хама-рыштыр айттыр, харым ша-ктын база организастар. Эң эки харымдарын шаңнаар.

Спортка тураскааткан кино-фестиваль Кызыл хоорайны-оске кинотеатрларына оон ийи-лаа үргүлчүлөр.

ФОТО-ЧУРУК ДУРУДАДЫГ ТУР

Кызыл, Шетинкин — Кравченко кудумчуу, бажы № 3. ТЕЛЕФОНАР: Редакторун 24-63, редакторун оралкыларын 23-35, партияж ашылдар килдизинин 23-54, культура килдизинин 37-13, кезде ашыл-агы килдизинин 21-47, улетур килдизинин 22-64, чааа база совет тургузу килдизинин 21-27, информация килдизинин 20-60, бухгалтериянын 31-75, корректорларын 37-41. Солун келбей барганда 32-75 телефоне долгаар.

Тыва АССР-ин Министрлер Човуелинин чанында паралаа аргаманын типографиязы (Кызыл, Шетинкин — Кравченко кудумчуу).

КИНО

СЕНТЯБРЬ 11-ДЕ

«НАЙРАЛ» «Салтан хаан дугайында тоол» 10, 11, 45.

«Мээң чурттаган сен» (1-ги, 2-ги сериалар) 1.30, 4.05, 6.40, 9.15 шактарда

«ЕНИСЕЙ» «Иваново чаш чылдары» 10, 2, «Чингизхун» Улут-Хем» 12, 3.50, 5.35, 7.15, 9.20 шактарда.

«КАА-ЧЕЛ» «Хаван ажаакчы болгаш каалары» 2.30, «Өске ким-даа эвес» 4.30, 6.30, 8.30 шактарда.

Солун неделяда алды катап үнөр

редакцияның адреси: